

*Communio in sacris*¹

Om samarbete med kvinnliga präster

Ända från 1958 har det funnits en stor grupp präster och lekmän i Svenska kyrkan, som inte kan acceptera kvinnors ordination till prästämbetet som förenlig med Guds vilja. En sådan, teologiskt argumenterande minoritet har vuxit fram i alla de kyrkor, där denna nya ordning har införts (norska, danska, finska och tyska lutherska kyrkor, den anglikanska kyrkogemenskapen). I de två största kristna kyrko(gemenskape)rna, den romersk-katolska och den ortodoxa, är denna mening inte en minoritetsuppfattning utan gällande lära och kyrkoordning.

Varför vi inte accepterar kvinnor som präster

Grunden för minoritetens ställningstagande är övertygelsen att det är Herren Kristus som har instiftat kyrkans ämbete. Det finns i kyrkans ämbete, liksom i dopets och nattvardens sakrament, ett innehåll och en fundamental struktur, vilka kan ges något varierande utformningar i olika tider och miljöer, men lika litet som det grundläggande evangeliet om frälsning genom Jesus Kristus kan omformas efter behag av senare generationer i kyrkan.

Den heliga Skrift är den enda regel och norm efter vilken alla läror och lärare skall prövas och bedömas, också läran om ämbetet. Biskops- och prästämbetets teologiska och historiska ursprung är urkyrkans apostolat, vilket skapades och fick sina fullmakter av Jesus själv. Nya testamentet visar att Jesus utvalde enbart män till apostolatet, trots att han hade förtroende för kvinnors andliga insikt och deras trofasthet. Apostlarnas efterföljare som församlingsledare och lärare i kyrkan var "presbytererna", (de äldste), som i de första generationerna också kallades "episkoper" (tillsynsmän); dessa assisterades av "diakoner" (tjänare). I början av 100-talet e Kr framträder en distinktion mellan "episkopen" (i singularis) och övriga församlingsäldste, en utveckling som resulterade i den klas-

1 = gemenskap i de heliga (tingen, handlingarna)

siska tredelningen av kyrkans ämbete: biskop, präst och diakon. NT och fornkyrkan omvittnar kvinnliga diakoner, men inga kvinnliga presbyterer eller episkoper.

Ända från kyrkans äldsta tid (1 Kor 14, 1 Tim 2) har det gjorts lokala försök att låta kvinnor tjänstgöra i församlingens herde- och lärarfunktion (t ex hos kristna gnostiker på 100-talet, och senare även hos montanisterna), men försöken har alltid avvisats som oförenliga med kyrkans centrala praxis från Jesus och apostlarna.

Av aposteln Paulus' argumentation i 1 Kor 11 och 14, senare utvecklad i 1 Tim 2, framgår att denna praxis är förbunden med Skriftens skapelseteologi och principiella syn på förhållandet mellan man och kvinna. Jesus tog sin utgångspunkt i denna skapelseteologi, när han på ett uppseende väckande sätt bröt med den samtida judiska synen på skilsmässa och gav kvinnan värdet att vara outbytbar i äktenskapet. Paulus fortsätter detta, när han insisterar på mannens och hustruns lika skyldigheter och rättigheter i äktenskapet (1 Kor 7 och 11:11f), och deras andliga likställdhet i Herren (Gal 3:28). Återupprättandet av kvinnans värde förenas med ett fasthållande av mäns och kvinnors skapelsegivna, dvs av Gud givna skillnader, vilka skall respekteras i kristna familjer och i Guds familj, den kristna församlingen samlad till gudstjänst (ἐκκλησία). Enligt Jesu eget löfte (Luk 10:16) och hans egen avsikt och sändning (Matt 28:18-20, Joh 20:23) representeras han, som är kyrkans Huvud och Herde i ἐκκλησία av församlingens herdar och lärare - (presbyterer/episkoper), vilka alltid är män, efter som Han befallt så (1 Kor 14:37).

Församlingens herde är *verbi divini minister*, det gudomliga Ordets tjänare. I denna tjänst ligger förpliktelsen att bära fram det fulltoniga, rena Guds ord till församlingen, fullmakten att lösa och binda på Kristi vägnar (nycklamakten har både med lära, kyrkotukt och syndaförlåtelse att göra) och att ha ett andligt ledaransvar i församlingen. Till herdeämbetets funktioner hör därför att förvalta sakramenten, dvs inte bara dela ut dem, utan också bära ansvar för hur och med vilken undervisning, till vem och av vem de delas ut. Naturligtvis är inte herden (biskop eller präst) den ende som undervisar, förmanar och upprättar (eller ens: delar ut sakramenten) i församlingen. Han kan, ja bör assisteras av andra, särskilt av diakoner och diakonissor och dem Herren gett särskilda nådegåvor och kallelser i helhetens tjänst. Men själva huvud-ansvaret,

herdeuppdraget, som han fått av Herren Kristus, kan han inte delegera bort.

Införandet av kvinnor i präst- och biskopsämbetet innebär således ett avfärdande av en biblisk helhetssyn på man och kvinna som är grundad i Jesu egen skapelseteologi, och av den kyrko- och ämbetssyn, som han uttrycker genom att välja och befullmäktiga personliga representanter som ledare i sin kyrka. Denna helhetssyn är också oupplösligt förenad med urkyrkans kristologi, människosyn och ecklesiologi, alltså själva centrum i hennes tro och i Nya testamentet. Frågan om kvinnliga präster är inte en perifer ordningsfråga, utan en lärofråga med konsekvenser på en rad centrala teologiska fält.

De senaste trettio årens teologiska utveckling har börjat bekräfta riktigheten i detta påstående. Det som på 50-talet och senare bara uppfattats som en slags *aggiornamento*, en nödvändig modernisering av kyrkans behandling av kvinnor till överensstämmelse med hennes egen människosyn, har visat sig öppna dörren, inte bara till en större likgiltighet för Skriftens auktoritet i kyrkans lärofrågor, utan också till en genomgripande, feministisk-gnostik omtolkning av Jesu person och av Gud själv. Denna utveckling är en uppfordran till besinning till hela vår kyrka. Den Svenska kyrkan måste påbörja en djupgående teologisk bearbetning av alla de frågor, som hänger samman med införandet av kvinnliga präster, och i det arbetet behöver hon ett samarbete mellan både förespråkare och motståndare till denna reform.

Hur lever vi tillsammans med kvinnliga präster?

Det är ett faktum att Svenska kyrkan sedan snart trettio år har kvinnliga präster. Antalet har växt, så att de nu är över 600 stycken, och av rekryteringen till prästutbildningen att döma kommer andelen kvinnor i prästerskapet att öka kraftigt de närmaste åren. Också vi som inte anser prästvigning av kvinnor vara förenlig med Guds vilja måste inse att ett liv i Svenska kyrkan nödvändiggör ett mått av samarbete med kvinnliga präster. Det är nödvändigt av praktiska skäl: de är så många att de kommer att vara närvarande i allt fler församlingar och kyrkliga sammanhang. Men det är också nödvändigt av teologiska och andliga skäl: Frågan om kvinnliga präster har skapat långvariga konflikter och spän-

ningar inom vår kyrka, förgiftat de inbördes relationerna och gjort livet tungt för många. Utan tvekan har detta skadat kyrkans trovärdighet utåt och dess andliga liv inåt. Det är nödvändigt att börja ett försoningsarbete, en *inomkyrklig ekumenik* inom Svenska kyrkan.

Vem skall då börja detta arbete på att överbrygga motsättningarna och åstadkomma försoning och gemenskap? Bibeln svarar: "Vi som är starka är skyldiga att hjälpa de svaga med deras bördor och får inte tänka på oss själva. Vi skall var och en tänka på vår nästa, på vad som är gott och bygger upp". (Rom 15:1-2). Man kunde tycka, att det är kyrkoledningen som är den starkare parten, eftersom den har så många av de yttre maktmedlen. Men så är det inte. Trots biskopsmötets famösa uttalande² från 1982 har vi själva och vår rätt att vara präster och lekmän i Svenska kyrkan ännu inte på allvar ifrågasatts, medan vi i grunden ifrågasätter våra medkristnas (de kvinnliga prästernas präst) kallelse. Dessutom har vi en klar principiell hållning och en andligt och teologiskt "starkare" position. Därför är det vi som i första hand träffas av bibelordets utmaning att påbörja försoningsarbetet och ta ansvar för enheten och skapandet av ett *modus vivendi* i Svenska kyrkan.

Följande synpunkter är resultatet av en diskussion inom dekankollegiet i Svenska kyrkans fria synod om en ekumenisk hållning till de kvinnliga prästerna inom vår egen kyrka.

1. Vi bör söka gemenskap och samarbete med kvinnliga präster. Vad de än är i övrigt, så är de i varje fall våra systrar i tron, lika dyrbara i Herrens ögon som alla vi andra återlösta syndare. Vår grundhållning måste vara hämtad från Rom 14-15: deras svagheter och fel får Herren döma, på oss ankommer att upprätta en kristen gemenskap med alla som döpts in i Honom och vill tjäna Honom. Vi bör i alla situationer iaktta ett kristet, dvs kärleksfullt och ödmjukt beteende mot kvinnliga präster, vara öppna för samtal med dem och även i handling visa, att vi ser dem som våra systrar i Kristus. Därför undviker vi inte kontakt med kvinnliga präster och slår inte en ring av tystnad omkring dem - för så behandlar

2. Man måste vara beredd acceptera, att Svenska kyrkans bekännelse och lagfästa ordning ger kvinnor samma rätt som män till prästerlig tjänst. Utan detta kan man i längden inte tjäna på ett trovärdigt sätt eller göra en positiv insats för framtiden, ---."

man inte syskon i Guds familj. Just eftersom misstron är djup och spänningen mellan oss har blivit så självklar, bör vi anstränga oss att ha en personlig, vänskaplig kontakt och visa villighet till samarbete med de kvinnliga prästerna i alla situationer och uppgifter där detta är möjligt. Detta kan inte åstadkommas utan att vi börjar tala med varandra, kärleksfullt och uppriktigt; och initiativet bör som sagt tas av oss.

2. *Vi kan medge att också kvinnliga präster har en kallelse från Kristus till tjänst i hans kyrka, även om det inte är till tjänsten som präster. Somliga av dem har förmodligen en missuppfattad diakonisk kallelse, eller skulle ha blivit församlingspedagoger, men vår kyrka har lett dem in i prästämbetet i stället. Kanske har andra en annan, genuin kallelse, som inte kan förverkligas i den felutvecklade ämbetsstruktur vi har i Svenska kyrkan.*

Jämför man nutida och fornkyrklig ämbetsstruktur, slås man av hur mycket mer varierad och mångfaldig uppdelningen i tjänster och ämbeten var under kyrkans första tid, och hur mycket bättre man tog till vara kvinnliga kallelser. De senaste seklernas utveckling har kommit prästämbetet att utvecklas till ett "allämbete", som innehåller allt ansvar och alla uppgifter i församlingen, t.o.m diakonatets. Därjämte har prästämbetet, som alltid varit ett manligt ämbete, fått en starkare betoning av officiellt ämbetsmannauppdrag och chefskap med kontrollfunktioner, vilket ytterligare maskuliniserat ämbetet. På detta sätt har en rad genuina (både kvinnliga och manliga) kallelser till tjänst i församlingen blivit "hemlösa" och inte kunnat realiseras annat än i det prästerliga allämbetet.

De kvinnliga prästerna i vår kyrka är enligt vår mening varken präster eller diakonissor, men kanske inte heller personer utan kallelse till tjänst och ämbete i kyrkan, nämligen ämbeten som vår kyrka ännu inre realiserat. Förmodligen skulle ett öppet och gemensamt arbete, även på det teologiska vidare tänkandets område, i framtiden kunna ge större klarhet.

3. *Det finns ett brett spektrum av uppgifter, där det inte föreligger några principiella svårigheter att samarbeta med kvinnliga präster. Dit hör folkbokföring och administrativt arbete i allmänhet, planering och genomförande av församlingens arbete (både bland barn, ungdomar och vuxna), medarbetarutbildning, konfirmandundervisning och andra former*

av studier och undervisning inom församlingen. - Dock finns det här en gräns till det prästerliga läroämbetets uppgiftsområde, som inte får överskridas. Utan tvekan har pastor det yttersta läroansvaret, som en del av sitt herdeuppdrag (επισκοπή), men bör fundera över frågan "Vad är här förbehållet prästämbetet och vad skulle jag kunnat delegera till en diakonissa el. församlingspedagog?"

Det finns också många uppgifter inom den själavård, som ligger utanför själva bikten (enskilda samtal, förbön, meditationer, retreatter och andlig skolning), där kvinnor ofta har mycket att ge, och som aldrig har varit förbehållna prästämbetet.

4. *Dop, konfirmation, vigsel och begravning* är viktiga handlingar i den kristnes och församlingens liv, av vilka ingen ur strikt principiell synpunkt kan sägas vara förbehållen prästämbetet. Inte heller motståndare till kvinnliga präster i vår kyrka har ansett det föreligga något behov av att underkänna eller göra om ett dop, en konfirmation, vigsel eller begravning som utförts av en kvinnlig präst.

Svårigheten att acceptera att kvinnor utför dessa fyra handlingar ligger i att de av hävd i Svenska kyrkan bara utföres av präster och därför naturligen, både av utövaren själv och av mottagarna, uppfattas som en bekräftelse på att utövaren innehar prästämbetet. Det prästerliga ansvaret för kyrkotukt och offentligt lärande i församlingen knyter sakramentens och de kyrkliga handlingarnas handhavande nära till herdeämbetet. Den som inte kan acceptera kvinnor som präster kan därför inte utan vidare delta i gudstjänsthandlingar, där de framträder med anspråk på att vara präster och även uppfattas vara det.

Dock kan t ex hänsyn till gemenskapen med anhöriga eller vänner göra det befogat att närvara vid dop, konfirmation, vigsel eller begravning utförd av en kvinnlig präst. Detta kan ses som ett icke-prejudicerande godtagande av en tveksam (i bästa fall ännu icke avgjord, i sämsta fall schismatisk) ordning för handhavande av kyrkliga handlingar, som enligt vår kyrkas hävd normalt (men kanske inte med nödvändighet) skall utföras av präst.

5. Av trovärdighetsskäl kan det bli nödvändigt för oss att *undvika att delta i gemensamma prästerliga handlingar* (såsom processioner och installationer), där kvinnliga präster deltar i ämbetsdräkt eller liturgisk

dräkt och så officiellt hävdar och tillerkänns delaktighet i prästämbetet. Vi undviker för att inte ge intryck av att vi också deltar i detta godkännande. Detta undanväjande bör naturligtvis förklaras i samtal med de kvinnliga prästerna och andra berörda medarbetarna.

6. Det finns för närvarande en diskussion i vår kyrka om huruvida det inte bör anses ingå i diakoniämbetets plikter och rättigheter att assistera vid utdelandet av nattvarden, såsom skedde i fornkyrkan (åtminstone av det manliga diakonatet). Den Svenska kyrkan tillåter som bekant även lekmän att göra detta, med domkapitlets tillstånd. Mot denna bakgrund kunde det synas rimligt att inte invända mot att en *kvinnlig präst hjälper till vid distributionen* - sådan assistans är ju i vår kyrka inte en strikt prästerlig syssla.

Ett sådant samarbete in sacris avböjes emellertid. Här kommer nämligen samma trovärdighetsaspekt in som nämnts ovan, bara ännu starkare. Skillnaden mellan att vara präst och att vara icke-prästerlig assistent åt prästen är i varje praktiskt avseende utplånad i de fall en prästvigd kvinna, klädd i prästens liturgiska kläder gör prästerlig tjänst (så uppfattas normalt nattvardsutdelningen). Accepterar prästen ett sådant samarbete, får han svårt att trovärdigt hävda att han inte erkänner kvinnans prästämbete. Dessutom är det en falsk kollegialitet mot den kvinnliga prästen att acceptera hennes medverkan som en lekmanafunktion, när hon själv hävdar och de andra närvarande tror att hon fungerar som präst.

Vad gäller lekmän kan man här tänka sig en något öppnare praxis. För det första står de inte sällan i en betydligt alternativfattigare situation än präster (det kan t ex vara praktiskt ogörligt för dem att komma till nattvarden, om de måste undvika att ta emot kalken av en kvinnlig präst som utdelare). För det andra är deras handlande i regel inte så offentligt och noterat av en hel församling som prästens, utan de kan, om någon frågar, förklara vad som sker i det som synes ske. Dock bör ingen handla på eget bevåg i dessa fall, utan först rådgöra med sin dekan.

7. Som en följd av vår övertygelse beträffande kvinnor i prästämbetet, *kan vi inte vara med, när en kvinna utför eller deltar i de gudstjänsthandlingar som är strikt prästerliga* - att prästvigas, att vara prästerlig assistent vid vigningar av andra till ämbetet, att leda församlingens huvudgudstjänst

och predika i den, att celebrera den heliga nattvarden.

Av det sagda följer att vi givetvis *inte kan erkänna en kvinna som biskop* eller acceptera någon av hennes ämbetshandlingar.

Vi är medvetna om vilken smärta vårt ställningstagande till kvinnliga präster tillfogar andra i vår kyrka, särskilt de kvinnor vars prästämbete vi i lydnad för Guds ord inte kan acceptera, fastän vi i övrigt acceptera dem som våra systrar och medarbetare för evangeliet. Denna splittringens smärta är ett faktum i vår kyrka, en del av hennes jordiska bräcklighet och brist på helighet.

Äkta makar, vars äktenskap hotas av skilsmässa, kan kämpa sig igenom svårigheterna och oenigheten, och genom bön och hjärtats omvändelse finna en ny och djupare enighet. Vi tror inte att den Onde kan driva vår kyrkas splittring fram till total söndring, om vi alla håller oss fast till Herren Jesus och till varandra som lemmar i Hans kropp. Tvärtom kan denna olycka, som beror på synd och brist från båda sidor, försonas och läkas om vi inte upphör att tala med varandra, be och studera Guds ord tillsammans, och hålla av varandra. Den väg vi går tillsammans i bot och omvändelse är vägen till liv för Svenska kyrkan.

Dekankollegiet i Svenska Kyrkans Fria Synod
1987-09-17